

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до самостійної роботи з дисципліни
«СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКА ЕКСПЕРТИЗА»
(для студентів спеціальності «Облік і оподаткування»)

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри обліку
і оподаткування
Протокол №9 від 16 травня 2024 р.

Київ 2024

УДК 657.1 (073)

Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни «Судово-бухгалтерська експертиза» (для студентів спеціальності «Облік і оподаткування») / уклад.: М.А. Мельнік. - Київ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2024.- 53 с.

Методичне видання спрямоване на оволодіння програмним матеріалом дисципліни «Судово-бухгалтерська експертиза», дозволяє систематизувати теоретичні знання з дисципліни та сприятиме отриманню практичних навиків щодо методики й організації проведення судово-бухгалтерської експертизи економічних правопорушень.

Матеріали розраховані на студентів закладів вищої освіти.

Укладач: М.А. Мельнік, доц.

Відповідальний за випуск: Ю.І.Клюс

Рецензент: Е.В.Чернодубова

ВСТУП

У системі навчальних дисциплін «Судово-бухгалтерська експертиза» входить до складу вибіркових дисциплін підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр», що навчаються за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування». Вивчення дисципліни базується на загальнотеоретичних і практичних знаннях бухгалтерського обліку, правознавства, економічного аналізу, контролю, фінансів, податкової системи і державного казначейства.

У своєму розвитку судово-бухгалтерська експертиза є економічним дослідженням конфліктних ситуацій з фінансово-господарської діяльності, що стали об'єктами розслідування правоохоронними органами і судового розгляду та потребують спеціальних пізнань і висновків бухгалтера-експерта для встановлення істини.

Мета самостійної роботи – закріпити знання, здобуті студентами на лекціях та на інших видах аудиторних занять, самостійно оволодіти теоретичними знаннями з фахових дисциплін і набути навичок вирішення практичних завдань, що виникають у процесі господарської діяльності.

Метою даних методичних вказівок є допомога студентам у самостійному засвоєнні теоретичних знань з організації та проведення судово-бухгалтерської експертизи на практиці, професійно грамотному використанні у роботі сучасних форм і методів дослідження матеріалів, що надані слідчими чи судовими органами, складанні на їх основі кваліфікованих висновків для розкриття злочинів у сфері господарювання, а також запобігання їм в майбутньому.

Програмою дисципліни передбачено виконання індивідуальної контрольної роботи, яку необхідно виконати у встановлені терміни, подати на перевірку викладачеві та захистити.

Метою індивідуальної контрольної роботи, що враховує навчальні потреби та можливості кожного конкретного студента, є систематизація, узагальнення, закріплення та розширення теоретичних знань щодо вивченої дисципліни, котрі студенти одержують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці. Така індивідуальна контрольна робота створює умови для якнайповнішої реалізації творчих можливостей тих студентів, які виявили особливі здібності в навчанні та нахил до науково-дослідної роботи й творчої діяльності.

Індивідуальна контрольна робота виконується студентами самостійно під керівництвом викладачів за тематикою, що подається в даних методичних вказівках. Якість виконання індивідуальної роботи враховується при складанні іспиту з навчальної дисципліни «Судово-бухгалтерська експертиза».

Студенти, відповідно до обраної теми, повинні підготувати ілюстративний матеріал у вигляді схем, порівняльних таблиць, презентацій, тощо.

Індивідуальна контрольна робота – це студентська наукова робота, що має на меті: поглибити знання студента з окремої важливої та особливо цікавої проблеми, дати йому навички найпростіших форм наукового дослідження в галузі суспільних наук.

Під час вивчення дисципліни студенти повинні виконати наступні завдання:

- засвоїти теоретичні положення, порядок організації і проведення бухгалтерської експертизи;
- опанувати методичні прийоми бухгалтерської експертизи;
- ознайомитися з роботою правоохоронних органів та судів;
- виконати практичні завдання з проведення бухгалтерської експертизи;
- ознайомитися з нормативно-правовою базою, що регулює порядок організації та проведення бухгалтерської експертизи.

1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Теоретичні і методологічні основи судово-бухгалтерської експертизи. Предмет, метод і задачі курсу.

Тема 2. Організаційне забезпечення судово-бухгалтерської експертизи. Типовий стандарт проведення судово-бухгалтерської експертизи.

Тема 3. Методичне забезпечення судово-бухгалтерської експертизи. Характеристика основних процедур судово-бухгалтерської експертизи.

Тема 4. Інформаційне забезпечення судово-бухгалтерської експертизи. Облікова документація та її використання в судово-бухгалтерській експертизі.

Тема 5. Форми застосування спеціальних бухгалтерських пізнань в слідчій та судовій практиці.

Тема 6. Організація судово-бухгалтерської експертизи. Порядок призначення і проведення судово-бухгалтерської експертизи.

Тема 7. Завершальна стадія судово-бухгалтерської експертизи. Висновок експерта-бухгалтера, його структура та методика складання.

2. ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ

«СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКА ЕКСПЕРТИЗА»

Тема 1. Теоретичні і методологічні основи судово-бухгалтерської експертизи. Предмет, метод і задачі курсу.

Стислий зміст теми Судові експертизи та їх використання у правоохоронній діяльності. Сутність судово-бухгалтерської експертизи та її місце в юридичній та економічній науках. Порівняння аудиту, ревізії та судово - бухгалтерської експертизи. Особливості судово-бухгалтерської експертизи. Історія виникнення та розвитку судово-бухгалтерської експертизи.

Предмет і об'єкти судово-бухгалтерської експертизи. Завдання, функції та принципи судово-бухгалтерської експертизи. Класифікація судово-

бухгалтерських експертиз. Облікова політика підприємства та її застосування в експертизі.

Література: [1-3,5-7,13-26,35,49]

Теми рефератів:

1. Роль економічного контролю у виявленні правопорушень у фінансово-господарській сфері.
2. Система органів контролю фінансово-господарської діяльності в Україні.
3. Бухгалтерська експертиза в Україні.
4. Основні положення бухгалтерської експертизи та основи бухгалтерського обліку.

При вивченні цієї теми студенту потрібно отримати уявлення про судові експертизи, про класифікацію експертиз за організаційними та предметними ознаками. Крім цього студент повинен чітко усвідомлювати собі процесуальні та методичні відмінності між ревізією та судово-бухгалтерською експертизою. Ці відмінності настільки суттєві, що невірне призначення ревізії або експертизи тягне за собою процесуальні порушення, повернення справ судами на дослідження, затягує терміни досудового слідства.

При вивченні теми потрібно засвоїти основні визначення:

Експертиза - це дослідження та вирішення спеціалістами питань, які потребують спеціальних пізнань в галузі науки, техніки, економіка, мистецтва. Експертизу можуть назначити слідчий на стадії досудового розслідування справи або суд в процесі судового розгляду справи.

Судово-бухгалтерська експертиза досліджує виробничу та фінансово-господарську діяльність підприємств, в процесі якої виникли збитки, втрати, розкрадання цінностей, безгосподарність та інші негативні явища, які стали об'єктом розслідування правоохоронних органів.

Суттєва відмінність судово-бухгалтерської експертизи від аудиту та ревізії фінансово-господарської діяльності полягає в тому, що параметри її

дослідження обмежені колом питань, які поставлені на її вирішення правоохоронними та іншими органами, а також цільовим використанням висновків експертизи в системі доказів правовідносин.

Юридичною підставою для призначення ревізій є Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993 р. №2939-ХІІ (зі змінами та доповненнями); Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання здійснення державного фінансового контролю в умовах воєнного стану» від 07 травня 2022 р. № 561.

Порядок призначення та проведення аудиторської перевірки, права та обов'язки аудитора регламентуються Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21 грудня 2017 року № 2258-VІІІ (в редакції від 16.03.2024 р.).

Порядок призначення та проведення експертизи, права та обов'язки експерта-бухгалтера регламентуються кримінально-процесуальним законодавством України та Законом України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 р. №4038- ХІІ (в редакції від 01.01.2024 р.).

Тема 2. Організаційне забезпечення судово-бухгалтерської експертизи. Типовий стандарт проведення судово-бухгалтерської експертизи.

Стислий зміст теми Правове регулювання та його роль при проведенні судово-бухгалтерської експертизи. Законодавче регулювання експертної діяльності в Україні. Нормативне регулювання процесу господарювання і ведення бухгалтерського обліку. Процес судово-бухгалтерської експертизи у досудовій правоохоронній діяльності. Процес судово-бухгалтерської експертизи та його стадії. Стандартизація проведення судово-бухгалтерської експертизи. Планування процесу судово-бухгалтерської експертизи. Права, обов'язки і відповідальність експерта-бухгалтера. Роль та повноваження експерта в судовому процесі. Компетенція експерта-бухгалтера.

Література:[1-3,5-7,11-19,22,23,26,35,49]

Теми рефератів:

1. Бухгалтерська звітність, правове та методичне забезпечення бухгалтерського обліку.

2. Вимоги до судових експертів, їх права, обов'язки та відповідальність.

3. Підстави для призначення судово - бухгалтерської експертизи.

При вивченні цієї теми необхідно зрозуміти порядок проведення судово-бухгалтерської експертизи, вивчити норми кримінально-процесуального законодавства щодо призначення та проведення судово-бухгалтерської експертизи, визначити процедури експертизи та їх використання в експертному дослідженні.

Призначення судово-бухгалтерської експертизи в правоохоронній діяльності є процесуальною дією, при якій забезпечується дотримання прав обвинуваченого при встановленні істини.

Процес експертного дослідження складається з трьох стадій: організаційної, дослідницької та стадії узагальнення та реалізації результатів експертизи. Модель стандарту судово-бухгалтерської експертизи включає об'єкти експертизи, джерела інформації, методичні прийоми експертного дослідження, узагальнення та реалізацію результатів експертизи.

Застосування наукових методів планування процесу судово - бухгалтерської експертизи дає змогу оптимізувати строк експертного дослідження з необхідною його якістю.

Права, обов'язки і відповідальність експерта - бухгалтера, передбачені процесуальним законодавством, спрямовані на забезпечення своєчасного і високоякісного проведення судово - бухгалтерської експертизи в правоохоронній діяльності.

Тема 3. Методичне забезпечення судово-бухгалтерської експертизи. Характеристика основних процедур судово-бухгалтерської експертизи.

Стислий зміст теми Методика судово-бухгалтерської експертизи та її особливості. Суть і зміст процедур судово-бухгалтерської експертизи. Використання загальнонаукових методів в судово-бухгалтерській експертизі.

Спеціальні методи дослідження та їх використання експертом – бухгалтером.
Захист даних експертного дослідження в умовах застосування ПЕОМ.

Література:[1-3,11-17,22,23,26,29,30,35,49]

Теми рефератів:

- 1.Методичні прийоми експертного дослідження первинних документів.
2. Зустрічна перевірка та взаємний контроль документів.

При вивченні цієї теми необхідно вміти класифікувати документи за змістом господарських операцій, розрізняти первинні документи та документи бухгалтерського оформлення та вміти їх використовувати в дослідженнях судово-бухгалтерської експертизи.

Первинний документ - це письмова фіксація достовірності виконання господарської операції, який складається в момент здійснення операції та має обов'язкові реквізити, що надають йому юридичну силу. Документування господарських операцій є складовою частиною методичних прийомів бухгалтерського обліку, що забезпечує суцільне і безперервне облікове відображення господарської діяльності підприємств і активно впливає на її удосконалення, тому використовується судово – бухгалтерською експертизою в системі доказів майнових спорів між суб'єктами правовідносин. Дослідження судово – бухгалтерською експертизою документаційних процесів і організації документообороту є необхідною передумовою якісного виконання завдань, поставлених на її вирішення правоохоронними органами. Експертиза добро - якості та юридичної відповідності первинних документів дозволяє попереджувати відображення в бухгалтерському обліку різних зловживань та порушень законодавства та нормативно-правових актів в господарській діяльності підприємств.

Тема 4. Інформаційне забезпечення судово-бухгалтерської експертизи. Облікова документація та її використання в судово-бухгалтерській експертизі.

Стислий зміст теми Зміст і завдання інформаційного забезпечення судово-бухгалтерської експертизи. Кодування економічної інформації та її

використання у експертному дослідженні. Класифікація інформаційного забезпечення судово-бухгалтерської експертизи. Фактографічна інформація та її використання в дослідженнях судово-бухгалтерської експертизи. Дослідження первинних документів експертом-бухгалтером. Дослідження облікових регістрів. Методика дослідження звітності експертом-бухгалтером. Електронні документи в дослідженні судово-бухгалтерської експертизи.

Література: [1-3,5-7,11-19,22,23,26,29,30,34,35,42,44,49,50]

Теми рефератів:

1. Використання бухгалтерських документів і матеріалів інвентаризації при виявленні та розслідуванні корисливих злочинів в економіці.
2. Облікова політика підприємства, її правова оцінка.
3. Роль бухгалтерського обліку в розслідуванні економічних злочинів і розгляді господарських суперечок.
4. Види доказів, які використовуються при розслідуванні економічних правопорушень.
5. Використання облікових документів при виявленні та розслідуванні економічних злочинів.

При вивченні цієї теми необхідно зрозуміти призначення інформаційного забезпечення судово-бухгалтерської експертизи, знати зміст інформації у експертному дослідженні, класифікувати інформаційне забезпечення та знати роль фактографічної інформації в експертизі.

Інформація – це відомості про події, процеси, які відбуваються у господарській діяльності людей, природі, суспільстві. Завданням інформаційного забезпечення є інформування учасників судово - бухгалтерської експертизи про стан досліджуваних об'єктів, їх функціонування і відповідність нормативно - правовим актам та законодавству в господарському механізмі підприємств. Класифікація інформаційного забезпечення спрямована на всебічне інформування працівників, зайнятих у процесі проведення судово - бухгалтерської експертизи, про стан і зміни у функціонуванні об'єктів експертного

дослідження. Фактографічна інформація є основою обґрунтування висновків бухгалтерської експертизи, а використання АСОІ підвищує її науковий рівень, сприяє ефективності запобігання правопорушенням.

Тема 5. Форми застосування спеціальних бухгалтерських пізнань в слідчій та судовій практиці.

Стислий зміст теми Участь спеціаліста - бухгалтера в слідчих (судових) діях. Порядок і підстави призначення ревізії за ініціативою органів дізнання та попереднього слідства. Особливості ревізії, що проводиться за вимогами попереднього розслідування. Прийоми фактичного контролю, що застосовуються при ревізіях. Акт документальної ревізії. Судово - бухгалтерська експертиза як одна з форм застосування спеціальних бухгалтерських пізнань. Взаємодія слідчого та бухгалтера-експерта.

Література:[1-3,5-7,11- 19,22,23,26,35,49]

Теми рефератів:

1. Особливості ревізій фінансово-господарської діяльності підприємств за завданням правоохоронних органів.
2. Порядок отримання додаткових документів, необхідних для проведення експертного дослідження.

При вивченні цієї теми необхідно навчитися розрізняти та визначати обставини призначення однієї з трьох форм застосування спеціальних бухгалтерських пізнань в слідчій та судовій практиці:

- а) участь спеціаліста – бухгалтера в здійсненні слідчих та судових дій;
- б) проведення ревізії при здійсненні слідчих та судових дій;
- в) судово-бухгалтерська експертиза.

Основна мета залучення спеціаліста - бухгалтера - розширити практичні можливості слідчого по виявленню і вилученню доказів при виробництві дізнання і слідчих дій. Для залучення спеціалістів до участі у виробництві слідчих дій не потрібно спеціальної постанови. До особи, що може бути використана в якості спеціаліста, законодавство пред'являє дві

основних вимоги: бути не зацікавленим у результатах розгляду справи і компетентним у своїй області.

Ревізія, яка призначається за ініціативою органів дізнання та попереднього слідства, є методом збору доказів по кримінальній справі. За допомогою такої ревізії не тільки підтверджуються факти зловживань, викриті попередньою ревізією або оперативним шляхом, але й виявляються нові факти розкрадань товарно-матеріальних цінностей та грошових коштів, встановлюються частки злочинних дій.

Судово-бухгалтерська експертиза зумовлена потребою спеціальних знань у галузі бухгалтерського обліку, контролю і аналізу господарської діяльності для повноти, всебічності та об'єктивності дослідження фактичних обставин справи.

Використання тієї чи іншої форми застосування спеціальних бухгалтерських пізнань визначається обставинами та складністю кримінальних справ, що розслідуються.

Тема 6. Організація судово-бухгалтерської експертизи. Порядок призначення і проведення судово-бухгалтерської експертизи.

Стислий зміст теми Підстави призначення судово-бухгалтерської експертизи. Суб'єкти судово-бухгалтерської експертизи. Порядок призначення судово-бухгалтерської експертизи. Проведення судово-бухгалтерської експертизи на стадії досудового розслідування. Проведення судово-бухгалтерської експертизи у суді. Проведення судово-бухгалтерської експертизи по господарських справах. Організаційні особливості проведення судово-бухгалтерських експертиз основних фінансово-господарських операцій.

Література: [1-3,11-17,22,23,26,29,30,35,49]

Теми рефератів:

1. Порядок призначення судово-бухгалтерської експертизи в цивільних справах.

2. Порядок призначення судово-бухгалтерської експертизи в господарських судах.

3. Порядок призначення судово-бухгалтерської експертизи в кримінальних справах.

При вивченні цієї теми необхідно зрозуміти порядок проведення судово - бухгалтерської експертизи, дотримання норм кримінально - процесуального законодавства при призначенні та проведенні судово-бухгалтерської експертизи, володіти стадіями процесу судово – бухгалтерської експертизи та розуміти процедури судово - бухгалтерської експертизи та їх застосування в експертному дослідженні.

Судово бухгалтерську експертизу призначають як при досудовому розслідуванні справ, так і при розгляді їх у суді. Процес судово - бухгалтерської експертизи являє собою системне дослідження господарських процесів, в яких виникли конфліктні ситуації в правовідносинах з метою встановлення доказів істини для правового їх регулювання.

Тема 7. Завершальна стадія судово-бухгалтерської експертизи. Висновок експерта-бухгалтера, його структура та методика складання.

Стислий зміст теми Висновок експерта-бухгалтера, його структура та методика складання. Особливості складання висновку експертизи, що виконується під час судового розгляду, та повідомлення про неможливість дати висновок. Оцінка висновку експерта-бухгалтера слідчим. Виявлення та усунення обставин, що сприяють вчиненню правопорушень у провадженні судово-бухгалтерської експертизи.

Література: [1-3,5-7,11-19,22,23.26,35,49]

Теми рефератів:

1. Оцінка висновку судово – бухгалтерської експертизи слідчим та адвокатом.
2. Реалізація висновку експерта – бухгалтера в судовому процесі.
3. Профілактичні заходи судово – бухгалтерської експертизи для запобігання правопорушенням у господарській діяльності.

При вивченні цієї теми необхідно зрозуміти структуру і зміст висновку судово – бухгалтерської експертизи, користуватися методикою складання висновку експерта, володіти стилістикою складання висновку експерта.

Структура і зміст висновку експерта – бухгалтера повинні відповідати вимогам Інструкції про призначення та проведення судових експертиз. Висновок експерта складається із трьох частин: вступної, дослідної і результативної. Висновок судово - бухгалтерської експертизи може бути важливим доказом істини для правоохоронних органів, якщо він складений за результатами наукових досліджень з дотриманням методології бухгалтерського обліку та нормативно – правового регулювання фінансово – господарської діяльності підприємств, а також правової захищеності кожного члена суспільства.

3. ЗМІСТ І СТРУКТУРА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Індивідуальні завдання є однією з форм самостійної роботи студентів, яка передбачає створення умов для якнайповнішої реалізації творчих можливостей студентів і має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти одержують в процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

Індивідуальні завдання виконуються студентами самостійно під керівництвом викладача. Як правило, індивідуальні завдання виконуються окремо кожним студентом. У тих випадках, коли завдання мають комплексний характер, до їх виконання можуть залучатися кілька студентів.

Індивідуальна робота здійснюється в позааудиторний час і повинна бути своєчасно здана викладачеві.

До індивідуальних завдань з навчальної дисципліни «Судово-бухгалтерська експертиза» відносяться:

1. Написання рефератів (для студентів денної форми навчання).

До виконання реферату студент повинен вивчити нормативні документи, спеціальну літературу та інші джерела з вибраної теми. Після цього скласти план за темою реферату.

Титульний аркуш оформлюється згідно з установленим порядком.

Реферат виконується на стандартних аркушах паперу, скріплених у папку. Робота повинна бути виконана на комп'ютері, рядки розташовані через 1,5 інтервалу, шрифтом 14 кегля. Обсяг реферату — 10—15 пронумерованих сторінок. Текст розміщується з одного боку стандартного аркуша паперу з полями: ліворуч 30 мм, праворуч — 10 мм, знизу і зверху — по 20 мм.

З відома лектора студент може виконати реферат за темою, не передбаченою в переліку тем рефератів.

Виконана студентом робота повинна бути належно оформлена і здана викладачеві для перевірки в установлені графіком терміни. Виконані студентами роботи після їх рецензування викладачем допускаються до захисту у встановлений термін, якщо вони відповідають установленим вимогам щодо змісту, структури, обсягу роботи, або ж повертаються студентам для усунення недоліків, після чого повторно рецензуються. Крім цього, під час приймання від студентів виконаної роботи проводиться співбесіда щодо знання студентами основних положень нормативних актів, змісту роботи, обґрунтованості висновків.

Студенти, які не виконали завдання з самостійної роботи або мають незадовільну оцінку, не допускаються до здачі екзамену з дисципліни «Судово-бухгалтерська експертиза».

Перелік тем рефератів:

1. Поняття економічного контролю, його сутність, об'єктивність та основні принципи.
2. Роль правоохоронних органів під час здійснення економічного контролю.
3. Державна податкова служба як орган контролю.
4. Функції, повноваження й обов'язки податкової міліції.

5. Сутність судово-бухгалтерської експертизи та її зв'язок з практикою бухгалтерського обліку.
6. Історичні аспекти розвитку судово-бухгалтерської експертизи.
7. Об'єкти судово-бухгалтерської експертизи.
8. Загальнонаукові методичні прийоми та їх використання у судово-бухгалтерській експертизі.
9. Частково наукові методичні прийоми, використовувані у судово-бухгалтерській експертизі.
10. Організація інформаційного забезпечення судово-бухгалтерської експертизи.
11. Використання автоматизованої системи обробки інформації в процесі судово-бухгалтерської експертизи.
12. Планування проведення судово-бухгалтерської експертизи.
13. Проведення судово-бухгалтерської експертизи в експертних установах.
14. Методика проведення бухгалтерської експертизи в суді.
15. Права обвинувачуваного в разі призначення та провадження судово-бухгалтерської експертизи.
16. Матеріали, які пред'являються в судово-бухгалтерську експертизу.
17. Особливості проведення судово-бухгалтерської експертизи в господарському суді.
18. Призначення і проведення судово-бухгалтерської експертизи по цивільним справам.
19. Експертиза організаційно-правових основ підприємницької діяльності.
20. Допит експерта-бухгалтера.
21. Взаємодія експерта-бухгалтера і слідчого у розкритті господарських правопорушень.
22. Права обвинувачуваного в разі призначення та провадження судово-бухгалтерської експертизи.
23. Методика експертного дослідження стану і операцій з грошовими коштами у касі і на рахунках у банку.

24. Методика експертного дослідження стану і операцій з основними засобами.
25. Експертне дослідження операцій з малоцінними та швидкозношуваними предметами (МШП).
26. Методика експертного дослідження операцій з запасами.
27. Методика судово-бухгалтерської експертизи операцій, пов'язаних з виробництвом.
28. Методика судово-бухгалтерської експертизи операцій, пов'язаних з реалізацією продукції, послуг.
29. Експертне дослідження операцій з розрахунків з персоналом.
30. Методика проведення судово-бухгалтерської експертизи операцій, пов'язаних з розрахунками дебіторів, кредиторів та розрахунків з бюджетом.
31. Методика експертного дослідження операцій, пов'язаних з обігом цінних паперів.
32. Методика проведення судово-бухгалтерської експертизи фінансових результатів діяльності підприємства.
33. Судово-бухгалтерська експертиза правопорушень, пов'язаних із ухиленнями від сплати податків.
34. Особливості експертного дослідження товарних операцій в торгівлі.
35. Особливості методики судово-бухгалтерської експертизи підприємств різних галузей народного господарства (торгівлі, сфери послуг та ін.).
36. Бухгалтерський облік в умовах функціонування автоматизованої обробки інформації за допомогою бухгалтерської програми «1С».
37. Система формування показників ситуаційних операцій судово-бухгалтерської експертизи в базах даних ПЕОМ.
38. Структура і порядок складання експертного висновку.
39. Оцінка висновку експерта-бухгалтера слідчим, адвокатом та судом.
40. Зарубіжний досвід організації судово-бухгалтерської експертизи.

2. Виконання індивідуальної контрольної роботи

(для студентів заочної форми навчання).

Виконання індивідуальної контрольної роботи включає в себе п'ять основних етапів:

- 1) вибір теми дослідження;
- 2) збирання матеріалів;
- 3) написання тексту;
- 4) оформлення роботи;
- 5) підготовка презентації.

На першому етапі студент отримує тему індивідуальної контрольної роботи на основі поданої в даному виданні тематики. Далі вибрана тема узгоджується з викладачем, остаточно формулюється, після цього міняти тему не бажано. На першому етапі виконання індивідуальної роботи визначається структура роботи, складається її план, формується список літератури та джерел. План роботи повинен включати 3-4 питання, що висвітлюють вибрану тему дослідження. Питання обов'язково повинні бути проблемними, науково сформульованими. У структурі роботи слід передбачити коротку вступну частину, у якій мотивується вибір теми та її актуальність, формулюється мета й основні напрямки дослідження. У кінці роботи рекомендується мати заключну частину, у якій були б узагальнені основні положення та висновки із проведеного дослідження. Список використаних джерел повинен включати широке коло різноманітної літератури (підручників, наукових праць, збірників документів, довідкових видань та статей у наукових журналах) не менше 8-10 найменувань.

Другий етап – це початок творчої роботи із джерелами та літературою. Студент опрацьовує збірники документів, можливо, архівні матеріали, ресурси Інтернету, знайомиться з науковими працями та публікаціями з вибраної теми, робить відповідні виписки, складає структурно-логічні схеми, таблиці, графіки, робить фотокопії і т.п. На цьому етапі в студента повинно

скластися чітке уявлення про основні напрямки висвітлення вибраної теми у світлі сучасної концепції судово-бухгалтерської експертизи.

Третій етап – це узагальнення зібраного матеріалу, його компоновання у відповідності зі структурою та планом роботи, написання тексту. Усе це творчий процес, що вимагає від студента зосередженості, мобілізації та реалізації всіх здібностей. Робота має бути творчою, виконаною на основі залучення широкого кола нормативно-правової бази, підручників, наукової літератури та документів. Студент повинен продемонструвати вміння відбирати матеріал, всебічно його аналізувати, робити висновки із проведеного аналізу, виявляти тенденції розвитку. Робота не повинна зводитись лише до простого переліку подій, фактів і відповідей на питання: що? де? коли? як? У роботі повинні з'ясуватися передумови і причини економічних явищ та подій, етапи їхнього розвитку, зв'язок з іншими явищами та подіями, кінцевий результат, значення та зв'язок із сучасними подіями.

Четвертий етап – це правильне оформлення виконання індивідуальної контрольної роботи. Для написання роботи слід використати папір формату А-4. Обсяг роботи 15-20 сторінок друкованого тексту.

П'ятий етап – на основі правильно оформленої контрольної роботи необхідно підготувати презентацію даного наукового дослідження в програмі PowerPoint. Кількість слайдів повинна бути такою, щоб якомога ширше відобразити досліджувану тематику.

Захист індивідуальної контрольної роботи приймає лектор на останньому практичному занятті. Номер варіанту залежить від останньої цифри номера залікової книжки студента.

Варіант 1 (останнє число номера з/кн. 1)

1.Експертне дослідження операцій з грошовими коштами в касі і на рахунках в банку.

2. Чи відносяться до сфери компетенції бухгалтера нижченаведені питання? Якщо так, то яку форму застосування спеціальних бухгалтерських пізнань в судово-слідчій практиці припускає кожен з них?

а) Встановити розмір матеріального збитку від необґрунтованої виплати премій в період з III кв. 2022 р. по III кв. 2023 р.

б) Хто повинен нести матеріальну відповідальність за наднормативні втрати овочів і фруктів на складі магазину?

в) Чи правильно проведені старшим бухгалтером цеху № 2 розрахунки по оплаті наднормових робіт?

3. Завдання 1.

Умова: На підприємство оптової торгівлі поступив товар в кількості 100 одиниць. Вартість товару згідно накладною складає 12000 грн., зокрема ПДВ – 2000 грн.

Працівником підприємства були викрадені товари в кількості 15 одиниць. В ході попереднього слідства були отримані докази провини підозрюваного працівника і він визнав свою провину.

Треба:

1. Визначити розмір збитків, заподіяних підприємству.

2. Відобразити господарські операції за визначенням і відшкодуванням збитку в бухгалтерському обліку.

Довідка: Загальний індекс інфляції = 1 (умовно), відшкодування збитку здійснюватиметься шляхом внесення грошових коштів до каси підприємства.

Завдання 2.

Умова: У II кварталі 2023 року на підприємстві відбулася крадіжка комп'ютера, первинна вартість якого 10000 грн. Знос на момент крадіжки склав 855 грн. Знайдена винна особа. За рішенням судових органів винною особою відшкодований збиток в III кварталі в сумі 21945 грн. (грошові кошти поступили на розрахунковий рахунок).

Треба: Відобразити господарські операції в бухгалтерському і податковому обліку.

Варіант 2 (останнє число номера з/кн. 2)

1. Експертне дослідження операцій з матеріальними цінностями.
2. Чи відносяться до сфери компетенції бухгалтера нижченаведені питання? Якщо так, то яку форму застосування спеціальних бухгалтерських пізнань в судово-слідчій практиці припускає кожен з них ?

а) Чи можуть зробити вплив на результати ревізії документи складського обліку і записи, представлені обвинуваченим П.?

б) Встановити факти незаконної виплати грошових коштів через касу заводу за 2022-2023 рр.

в) Чи підтверджуються наявні в матеріалах справи документами свідчення свідків про наявність на складі надлишків товарно-матеріальних цінностей?

3. ЗАДАЧА

Умова: У акті ревізії, виконаної на підставі ухвали слідчого, встановлена недостача шиферу. Ревізором вказано, що недостача виникла в період з 1 січня по 14 березня звітного року. За даний період на складі змінилося дві матеріально-відповідальні особи, інвентаризація проводилася на 1 січня і на 14 березня. У залученій до акту ревізії картці складського обліку руху шиферу зроблені наступні записи:

Основні записи	Дата	од. вим.	Ціна	Прихід	Витрата	Залишок
Інвентарний опис	1.01	шт.	320-00			2340
Прибутковий ордер № 10	3.01	шт.	320-00	1000		
Вимога №15	3.01	шт.	320-00		100	
Вимога № 24	13.01	шт.	320-00		100	
Вимога № 40	18.01	шт.	320-00		180	

Прибутковий ордер № 18	20.01	шт.	320-00	1000		
Вимога № 44	26.01	шт.	320-00		160	3800
Вимога № 49	3.02	шт.	320-00		2000	
Вимога № 51	4.02	шт.	320-00		100	
Вимога № 60	12.02	шт.	320-00		2000	
Прибутковий ордер № 30	20.02	шт.	320-00	1000		
Вимога № 68	26.02	шт.	320-00		100	600
Вимога № 74	3.03	шт.	320-00		100	
Вимога № 82	10.03	шт.	320-00		400	
Прибутковий ордер № 40	14.03	шт.	320-00	1000		1100

Завдання: 1. Чи можна за наявними даними уточнити період утворення недостачі?

2. Які бухгалтерські документи слід привернути для обґрунтування розміру виявленої недостачі ?

3. Які недоліки в організації складського обліку слід вважати за обставини, що сприяли виникненню недостачі?

Варіант 3 (останнє число номера з/кн. 3)

1. Експертне дослідження операцій по виробництву і реалізації продукції.

2. Чи відносяться до сфери компетенції бухгалтера нижченаведені питання?

Якщо так, то яку форму застосування спеціальних бухгалтерських пізнань в судово-слідчій практиці припускає кожен з них.

а) Чи дійсно ревізори відновили кількісний облік матеріалів на підприємстві? Чи входить виконана ревізорами робота в коло їх посадових обов'язків і чи обґрунтовано проводити її оплату?

б) Чи виплачувалася заробітна плата за невиконаний об'єм робіт і в яких сумах?

в) Наскільки обґрунтовано і документально правильно проведено списання лісоматеріалів по актах №№ 123,148?

3. Завдання

Умова: В узагальненому вигляді розрахунки з робочими ділянки водопостачання промислового підприємства по заробітній платі за місяць характеризуються наступними даними:

Розрахункова відомість: (грн.)

№	П.І.Б.	Нараховано	Утримано	До виплати
1.	Гулін А.В.	10800-00	2360-00	8440-00
2.	Дьомін В.В.	10000-00	2200-00	7800-00
3.	Калягіна М.І.	7200-00	-	7200-00
4.	Литасов А.В.	10800-00	2360-00	8440-00
5.	Лямасва І.Н.	9400-00	2060-00	7340-00
6.	Тюрєнков С.В.	9800-00	2140-00	7660-00
	РАЗОМ	66000-00	11120-00	54880-00

Платіжна відомість: (грн.)

Ф.І.О.	Сума	Підпис	Грн.
Гулін А.В.	8440-00		
Дьомін В.В.	7800-00		
Калягіна М.І.	7200-00		

Логінов Е.А.	8000-00		
Литасов А.В.	10800-00		
Лямаєва І.Н.	9400-00		
Тюренков С.В.	9800-00		
РАЗОМ	54880-00		

Завдання:

1. Які фальсифікації здійснені в бухгалтерській документації?
2. Визначити суму і вірогідних винуватців нанесення матеріального збитку.
3. Які дії повинен зробити експерт-бухгалтер при дослідженні подібних операцій?

Варіант 4 (останнє число номера з/кн. 4)

1. Експертне дослідження операцій з оплати праці.
2. Чи відносяться до сфери компетенції бухгалтера нижченаведені питання? Якщо так, то яку форму застосування спеціальних бухгалтерських пізнань в судово-слідчій практиці припускає кожен з них?
  - а) Які організація, облік і рух матеріальних цінностей на підприємстві?
  - б) Чи можливо при існуючій системі обліку і контролю приховати або показати неповне надходження у виробництво неврахованої сировини, матеріалів і напівфабрикатів?
  - в) Провести зустрічну звірку транспортних і товарних документів по надходженню на склад лісоматеріалів.
3. Завдання. Вирішити, чи обґрунтовано призначена судово-бухгалтерська експертиза в кожній з ситуацій. Пояснити. Якщо ні - то яка форма застосування спеціальних бухгалтерських пізнань необхідна?
  1. В органи поліції надійшов лист про зловживання посадовим положенням головним бухгалтером машинобудівного підприємства. У листі вказується, що головний бухгалтер, вступивши в змову з матеріально-

відповідальними особами, розкрадає грошові кошти з каси і складає безтоварні документи. Експертиза призначена для перевірки відомостей, викладених в листі.

2. Проведеною інвентаризацією і документальною ревізією встановлена недостача товарів в магазині. Обвинувачені оспорюють розмір недостачі, пояснюючи, що ревізори не прийняли до заліку товари, що не пройшли по обліку, але по них є затверджені акти про псування; неправильно визначили період виникнення недостачі і у зв'язку з цим неправильно обчислили величину природних збитків товарів. Експертиза призначена для перевірки обґрунтованості висновків ревізії і мотивів обвинувачених.

3. Слідчим шляхом встановлені факти розкрадання фарби зі складу хімзаводу. Інвентаризацією і документальною ревізією, проведеними по завданню слідчого, виявлена недостача в сумі 3000 гривень. Експертиза призначена для перевірки правильності проведеної ревізії.

Варіант 5 (останнє число номера з/кн. 5)

1. Експертне дослідження операцій з цінними паперами.
2. Чи відносяться до сфери компетенції бухгалтера нижченаведені питання? Якщо так, то яку форму застосування спеціальних бухгалтерських пізнань в судово-слідчій практиці припускає кожен з них?
  - а) Чи повністю оприбутковані придатні для використання відходи, що утворилися в результаті обробки і зберігання сировини і матеріалів?
  - б) Яка сума заробітної плати була необґрунтовано виплачена бригаді слюсарів за останні 6 місяців?
  - в) Чи розповсюджуються вимоги «Основних положень з обліку матеріалів на підприємствах і будівництвах» на лікувально - профілактичні установи?

Завдання.

Умова: На підставі матеріалів документальної ревізії, переданих в слідчі органи, збуджена кримінальна справа за фактом розкрадання. Серед

бухгалтерської документації підприємства, вилученої ревизором і залученій до акту ревізії, є 2 розрахунково-платіжні відомості:

РОЗРАХУНКОВО-ПЛАТІЖНА ВІДОМІСТЬ за серпень

Ф.И.О.	Нараховано	Утримано	До видачі
1.Горшков О.С.	10400-00	1360-00	9040-00
2.Куделін В.А.	7360-00	960-00	6400-00
3.Макашин В.Г.	7800-00	880-00	7000-00
4. Петров Н.П.	8280-00	1600-00	6680-00
5. Циганков А.Г.	8000-00	1040-00	6960-00
6. Холодюк Д.Я.	7360-00	960-00	8320-00
РАЗОМ	49200-00	2800-00	46400-00

РОЗРАХУНКОВО-ПЛАТІЖНА ВІДОМІСТЬ за вересень

Ф.И.О.	Нараховано	Утримано	До видачі	Підпис
1. Горшков О.С.	10000-00	1360-00	8640-00	
2. Куделін В.А.	7920-00	960-00	6960-00	
3. Макашин А.Г.	8200-00	880-00	7320-00	
4. Петров Н.П.	8800-00	1040-00	7760-00	
5. Циганков А.Г.	9680-00	1000-00	8680-00	
6. Холодюк Д.Я.	7400-00	960-00	6440-00	
РАЗОМ	60000-00	10200-00	49800-00	

Суми, вказані по кожному працівникові в графі «До видачі» повністю отримані працівниками, що підтверджується їх особистими підписами в розрахунково-платіжних відомостях і показаннями свідків.

Завдання:

1. Встановити ознаки недоброякісності розрахунково-платіжних відомостей.
2. Визначити суму матеріального збитку, способи і вірогідних винуватців розкрадання грошових коштів.
3. Чи потрібне застосування спеціальних бухгалтерських пізнань? Якщо так, то в якій формі?

Варіант 6 (останнє число номера з/кн 6)

1. Юридична відповідальність бухгалтера.
2. Визначити:
  - Форму застосування спеціальних бухгалтерських пізнань.
  - Які облікові документи необхідно проаналізувати?
  - Які методи документального аналізу використовувати?

Ситуація:

У заяві працівників фарбувального цеху фабрики технічних тканин повідомлялося, що впродовж тривалого часу в платіжних відомостях на виплату заробітної плати періодично фігурують прізвища осіб, що ніколи не працювали в даному цеху. Окремі факти, перевірені оперативним шляхом підтвердилися.

3. Завдання.

За даними бухгалтерії заводу «Промінь» на складі матеріальних цінностей (зав. складом Тарасенко Л.І. за станом на 1 січня 2023 року має бути 600 кг листового заліза на суму 24000 грн. 12 січня 2023 року на склад поступило ще 300 кг заліза листового на суму 12000 грн. Згідно внутрішньогосподарчої накладної № 24 від 25 січня 2023 року працівникові заводу Леонт'єву К.Р. для будівництва будинку було виписано заліза

листового на суму 40000 грн. Вартість заліза сплачена через касу підприємства.

Необхідно:

1. Скласти господарські операції по рахунку 201 «Сировина і матеріали»
2. Оцінити правомірність записів з позиції теорії бухгалтерського обліку і забезпечення збереження матеріальних цінностей.

Варіант 7 (останнє число номера з/кн. 7)

1. Визначення експертом-бухгалтером матеріального збитку і круга відповідальних осіб.
2. Визначити можливі версії виникнення нижченаведеної ситуації.

Які документи з обліку основних засобів можуть бути використані для доказу винності або невинності учасників ситуації ? Чи потрібне при порушенні кримінальної справи застосування спеціальних бухгалтерських пізнань? Якщо, так, то визначити їх форму.

Ситуація: Органами дізнання виявлений ряд випадків розкрадання запасних частин і інструменту працівниками транспортного цеху промислового підприємства. Проведена на складі підприємства і в цеховій коморі інвентаризація матеріальних цінностей аналогічних найменувань не встановила наявності недостач або надлишків.

3. Завдання.

Під час слідства у кримінальній справі про розкрадання матеріальних цінностей на борошномельному комбінаті № 2 м. Київ були отримані дані про те, що при виробництві борошна вищого ґатунку витрата сировини списувалася по нормі, хоча фактично вона була значно нижче. Такий порядок списання витрати сировини на комбінаті став одним із способів створення неврахованих залишків зерна і продуктів його переробки.

Визначити:

1. Які методи перевірки повинен використовувати слідчий для підтвердження або спростування отриманих даних.
2. Необхідність і форму застосування спеціальних бухгалтерських пізнань в слідчій практиці.

Варіант 8 (останнє число номера з/кн. 8)

1. Експертне дослідження зловживань, пов'язаних із заниженням прибутку і об'єктів оподаткування.
2. Чи відносяться до сфери компетенції бухгалтера нижченаведені питання? Якщо так, то яку форму застосування спеціальних бухгалтерських пізнань в судово-слідчій практиці припускає кожен з них?
  - а) Чим можуть бути пояснені розбіжності в товарних і транспортних документах, що відображають одну і ту ж операцію?
  - б) Чи проводилися вищестоящою організацією і фінансовими органами перевірки фінансово-господарської діяльності. Якщо так, то які, коли і чи були встановлені недоліки?
  - в) Чи правильно в школі-інтернаті № 7 ведеться книга наказів, оформляються і зберігаються трудові книжки?
3. Завдання. Під час профілактичних заходів щодо забезпечення збереження матеріальних цінностей на підприємствах торгівлі Києва було встановлено, що при отриманні товарів від постачальників на деяких з них не оформлялися документи, а на деяких документах є стирання, дописки і інші виправлення, що викликало у працівників правоохоронних органів сумнів в їх доброякісності.

Визначити:

1. Які методи документальної перевірки можуть бути використані для виявлення можливих зловживань. У чому їх суть?
2. Необхідність і форму застосування спеціальних бухгалтерських пізнань.

Варіант 9 (останнє число номера з/кн. 9)

1. Порядок проведення судово-бухгалтерської експертизи.
2. Чи відносяться до сфери компетенції бухгалтера нижченаведені питання? Якщо так, то яку форму застосування спеціальних бухгалтерських пізнань в судово-слідчій практиці припускає кожен з них?
  - а) Чи обґрунтовані висновки акту ревізії від 18 червня 2023 року, наявного в справі?
  - б) Якою сумою обчислюється збиток, заподіяний підприємству діями зав. складом Р. і товарознавцями З і П., хто з них і в якому розмірі відповідає за збиток?
  - в) Чи не скопійований підпис на досліджуваному документі з підпису головного бухгалтера, представленого для порівняння?

3.Завдання.

При зміні матеріально-відповідальної особи в гуртожитку підприємства з'ясувалося, що в кімнатах відпочинку є 4 чорно-білих телевізора марки «Рекорд-312». По картотеці інвентарних карток, що знаходяться в бухгалтерії підприємства, за гуртожитком числиться 4 кольорових телевізора марки «Рекорд-775». Інвентарні номери наявних телевізорів збігаються з номерами інвентарних карток, але їх паспортні дані різні. Колишній комірник, комендант гуртожитку і свідки стверджують, що кольорових телевізорів ніколи не було в кімнатах відпочинку.

Визначити:

- 1.Можливі версії виникнення ситуації.
- 2.Які документи по обліку основних засобів можуть бути використані для доказу провини або невинності учасників ситуації?
- 3.Форму застосування спеціальних пізнань.

Варіант 10 (останнє число номера з/кн. 0)

1. Висновок експерта-бухгалтера і його оцінка слідчим і судом.
2. Чи відносяться до сфери компетенції бухгалтера нижченаведені питання? Якщо так, то яку форму застосування спеціальних бухгалтерських пізнань в судово-слідчій практиці припускає кожен з них?
  - а) У який період виникла недостача, встановлена актом інвентаризації від 11.04.2023 року в сумі 2000 грн. і хто відповідальний за збереження матеріальних цінностей в цей період?
  - б) У яких регістрах бухгалтерського обліку прямо або побічно відображаються операції з цінними паперами?
  - в) Встановити факти необґрунтованої виплати премій в 2023 році.

2. Завдання

Завідувачці складом оптового торгового центру Столярової К.Л. стало відомо, що через декілька днів на складі буде проводитися документальна ревізія. Щоб приховати недостачу товарів на суму 30000 грн., Столярова К.Л. склала на цю суму безтоварні накладні на відпустку трикотажних виробів і взуття магазину № 2, де працює завідуючою її подруга Д.

Визначити:

1. Які методи дослідження необхідно використовувати для перевірки цієї інформації. В чому їх суть?
2. Які облікові документи необхідно проаналізувати?

4. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

Тема 1. Теоретичні і методологічні основи судово-бухгалтерської експертизи. Предмет, метод і задачі курсу.

1. Судова експертиза як складова державного контролю.
2. Зв'язок між судовими експертизами та правоохоронною діяльністю.
3. Класифікація судових експертиз за видами та процесуальними ознаками.
4. Визначення експертизи первинної, повторної, основної, додаткової.
5. Визначення сутності однопредметних, комісійних, комплексних експертиз.
6. Поняття судово-бухгалтерської експертизи.
7. Предмет судово-бухгалтерської експертизи.
8. Об'єкти судово-бухгалтерської експертизи та їх класифікація.
9. Історичні аспекти розвитку судово-бухгалтерської експертизи.

Тема 2. Організаційне забезпечення судово-бухгалтерської експертизи. Типовий стандарт проведення судово-бухгалтерської експертизи.

1. Завдання і зміст судово-бухгалтерської експертизи.
2. Процесуально – правовий та фінансово-господарський зміст судово – бухгалтерської експертизи.
3. Основні положення Закону України «Про судову експертизу».
4. Які права і обов'язки експерта-бухгалтера, передбачені законодавством.
5. В чому полягає відповідальність експерта – бухгалтера згідно законодавства.
6. Самоконтроль в роботі експерта – бухгалтера та його призначення.
7. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та їх використання в експертному дослідженні.
8. Національні стандарти бухгалтерського обліку та їх використання в експертному дослідженні.

9. Застосування облікової політики в експертному дослідженні.

Тема 3. Методичне забезпечення судово-бухгалтерської експертизи.

Характеристика основних процедур судово-бухгалтерської експертизи.

1. Вимоги до експертного дослідження.
2. Використання загальних методичних прийомів у судово-бухгалтерській експертизі.
3. Спеціальні методичні прийоми судово-бухгалтерської експертизи.
4. Документальні методи дослідження облікових даних.
5. Розрахунково - аналітичні методичні прийоми.
6. Статистичні розрахунки і їх застосування в експертному дослідженні.
7. Характеристика процедур моделювання.
8. Інформаційна модель об'єктів експертного дослідження.
9. Характеристика логічних процедур.

Тема 4. Інформаційне забезпечення судово-бухгалтерської експертизи.

Облікова документація та її використання в судово-бухгалтерській експертизі.

1. Поняття економічної інформації та її класифікація.
2. Порядок підготовки матеріалів для судово-бухгалтерської експертизи.
3. Класифікація інформаційного забезпечення судово – бухгалтерської експертизи.
4. Використання бухгалтерських документів при виявленні та розслідуванні економічних злочинів.
5. Класифікація документів.
6. Зустрічна перевірка та взаємний контроль при дослідженні документів.
7. Поняття інвентаризації та її етапи.

8. Значення балансу в забезпеченні інформації, необхідної для контролю.

9. Організація технічного забезпечення судово - бухгалтерської експертизи.

Тема 5. Форми застосування спеціальних бухгалтерських пізнань в слідчій та судовій практиці.

1. Які форми спеціальних бухгалтерських пізнань використовуються у слідчій і судовій практиці ?

2. Які функції виконує фахівець з обліку при проведенні слідчих дій?

3. Що є обставинами призначення ревізії за вимогою слідчих і судових органів?

4. Укажіть основну задачу ревізії, що призначається слідчим (судом).

5. За якими ознаками відрізняється судово-бухгалтерська експертиза від ревізії?

Тема 6. Організація судово-бухгалтерської експертизи. Порядок призначення і проведення судово-бухгалтерської експертизи.

1. Порядок призначення судово-бухгалтерської експертизи.

2. Зміст та структура постанови (ухвали) про призначення судово-бухгалтерської експертизи.

3. Проведення судово-бухгалтерської експертизи на стадії попереднього розслідування.

4. Проведення судово-бухгалтерської експертизи в експертних установах.

5. Методика проведення бухгалтерської експертизи в суді.

6. Експертне дослідження операцій із грошовими коштами в касі та на рахунках в банку.

7. Експертне дослідження операцій з основними засобами, малоцінними та швидкозношуваними предметами.

8. Експертне дослідження операцій з матеріальними запасами.
9. Експертне дослідження операцій, пов'язаних з виробництвом і реалізацією продукції.
10. Експертне дослідження операцій за розрахунками з персоналом.
11. Експертне дослідження операцій із цінними паперами.
12. Методика проведення судово-бухгалтерської експертизи фінансових результатів діяльності підприємства.
13. Методика проведення судово-бухгалтерської експертизи правопорушень, пов'язаних із ухилянням від сплати податків.

Тема 7. Завершальна стадія судово-бухгалтерської експертизи.
Висновок експерта-бухгалтера, його структура та методика складання.

1. Сутність та методика складання висновку експерта – бухгалтера.
2. Правова регламентація висновку експерта – бухгалтера.
3. Особливості складання висновку в разі проведення повторної та додаткової експертизи.
4. Висновок експерта – бухгалтера як процесуальний документ.
5. Особливості складання висновку, що виконується під час судового розгляду.
6. Сутність повідомлення про неможливість дати висновок, його структура та зміст.
7. Оцінка висновку експерта слідчим (судом).
8. Підстави та порядок передачі висновку експерта - бухгалтера замовнику експертизи.
9. Експертна профілактика правопорушень у сфері економіки.

4. ГЛОСАРІЙ

Абстрагування — особливий прийом мислення, який дозволяє залишати осторонь несуттєві властивості, зв'язки і відношення предметів, водночас фіксувати ті риси, які в даному дослідженні розглядаються як істотні, суттєві.

Авансовий звіт — документ, який складають та подають підзвітні особи.

Адміністративна відповідальність — настає у тих випадках, коли правопорушення не тягнуть за собою відповідно до чинного законодавства кримінальної відповідальності.

Ажур — стан бухгалтерського обліку, коли всі облікові записи робляться в день виконання господарчої операції; в більш широкому сенсі – коли облікові роботи виконуються в установлені строки, усі операції реєструються негайно після їх виконання.

Акт ревізії — службовий документ, який підтверджує факт проведення комплексної, фінансової чи тематичної ревізії, відображає її результати стосовно наслідків окремих фінансово-господарських операцій чи діяльності підприємства в цілому і є носієм доказової інформації про виявлені й систематизовані за економічною однорідністю недоліки в господарюванні.

Активи — ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигід у майбутньому.

Амортизація — процес поступового перенесення вартості основних засобів на продукт, що виготовляється з їх допомогою.

Аналіз — мислене або практичне розчленування цілого на частини. Це метод пізнання, за якого виконують практичне або розумове розчленування об'єкта дослідження на його складники з метою дослідження окремих частин як елементів складного цілого. Це дає змогу виявити структуру об'єкта, відокремити суттєве від несуттєвого, звести складне до простого.

Аналогія — метод пізнання, заснований на перенесенні однієї або кількох характеристик із відомого явища на невідоме. Це міркування, в яких із подібності двох об'єктів за окремими ознаками робиться висновок про їх подібність і за іншими ознаками.

Асоційоване підприємство — підприємство, в якому інвестору належить блокувальний (більше 25 відсотків) пакет акцій (голосів) і яке не є дочірнім або спільним підприємством інвестора.

Атестація судового експерта — забезпечення належного професійного рівня керівних працівників та фахівців, які залучаються до проведення судових експертиз або беруть участь у розробках теоретичної та методичної бази судової експертизи; залежно від спеціалізації і рівня підготовки їм присвоюється кваліфікація судового експерта з дозволом проведення певного виду експертиз і кваліфікаційний клас.

Баланс — звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату: його активи, зобов'язання і власний капітал.

Бланк — віддрукована форма документа, що передбачає необхідні реквізити.

Бухгалтерська звітність — звітність, що складається на підставі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб певних користувачів.

Вилучення капіталу — зменшення власного капіталу підприємства внаслідок виходу учасника, викупу чи анулювання викуплених акцій або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками).

Вирок суду — акт правосуддя, яким вирішуються питання винності або невинності підсудного і про застосування або не застосування до нього покарання.

Відшкодування шкоди — система прийомів, направлених на арешт та опис майна винних осіб, пред'явлення позову особам, які притягнені до матеріальної відповідальності, з метою відшкодування винними шкоди.

Власний капітал — частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Громадянський відповідач — підприємства та організації, які в силу закону несуть матеріальну відповідальність за шкоду, завдану злочинними діями обвинувачуваного.

Громадянський позивач — громадянин, підприємство чи організація, які зазнали матеріальної шкоди від злочину і пред'явили вимоги щодо відшкодування збитків.

Дебітори — юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Дебіторська заборгованість — сума заборгованості дебіторів на певну дату.

Доброякісні документи — це документи, що за формою і створенням відповідають правилам, які закріплені в законодавстві, і правильно відображують проведену господарську операцію.

Додаткова експертиза — експертиза, яка проводиться в разі суттєвої зміни попередніх обставин виконання проектів на час проведення експертизи, етапів робіт та на вимогу замовника експертизи. Додаткова експертиза призначається після розгляду судом (слідчим) висновку первинної експертизи, коли з'ясується, що усунути неповноту або неясність висновку шляхом допиту експерта неможливо.

Докази — в кримінальній справі є будь-які фактичні дані, на підставі яких у визначеному законом порядку орган дізнання, слідчий (суд) встановлюють наявність або відсутність суспільно небезпечного діяння, винність особи, яка вчинила це діяння, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Документи — є джерелами доказів, якщо в них викладені або засвідчені обставини, які мають значення для справи. Якщо документи були

засобами здійснення злочину або зберегли на собі сліди злочинів, то вони є речовими доказами.

Доходи — збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які приводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Еквіваленти грошових коштів — короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості.

Економічний аналіз — це вивчення системи показників, що характеризують господарську діяльність підприємств і організацій, яка передуює прийняттю раціональних управлінських рішень.

Економічний зміст судово-бухгалтерської експертизи полягає у реалізації системи знань у галузі бухгалтерського обліку, фінансів, аудиту, ревізії, економічному аналізі тощо.

Економічні правопорушення — це протиправна діяльність, що охоплює різні сторони зловживань державною й економічною владою, зазіхає на порядок управління фінансово-господарською діяльністю, завдає істотної шкоди діяльності з використанням службового становища як фізичними, так і юридичними особами, з метою незаконного привласнення доходів.

Експерт — фахівець, який здійснює експертизу.

Експерт-бухгалтер — це високоосвічений спеціаліст у галузі бухгалтерського обліку, аналізу, контролю господарської діяльності, обов'язком якого є дослідження правильності відображення господарської діяльності підприємства у документах бухгалтерського обліку під час розслідування та розгляду кримінальних і цивільних справ.

Експертиза — це дослідження будь-якого питання обізнаною особою - експертом (від лат. *expertus* — досвідчений).

Експертне дослідження — дослідження в рамках кримінального або цивільного процесу. Як своєрідна галузь пізнання, підпорядковується

закономірностям будь-якого пізнання і базується на загальних методологічних положеннях, які забезпечують встановлення об'єктивної істини щодо кожної кримінальної чи цивільної справи.

Загальнонаукові методи — сукупність принципів і категорій матеріалістичної діалектики та загальнонаукової теорії пізнання. Вони базуються на використанні таких прийомів, як аналіз і синтез, індукція і дедукція, абстрагування і конкретизація, аналогія і моделювання, системний і функціонально-вартісний аналіз.

Запаси — активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт

Звичайна діяльність — будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення.

Злочин — передбачене кримінальним законодавством суспільно небезпечне діяння (дія або бездія), яке зазіхає на суспільний лад України, її політичну та економічну систему, власність, особистість, політичні, трудові, майнові та інші права і свободи громадян.

Зобов'язання — заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Інформаційне забезпечення експертизи — сукупність відомостей, які характеризують фактичний стан об'єкта дослідження та його законодавчо-нормативне, нормативно-правове забезпечення, що регламентує процес проведення судово-бухгалтерської експертизи.

Касаційна скарга — скарга, яка подана учасниками процесу до касаційної інстанції (вищого суду) на вирок, який ще не вступив у законну силу.

Комісійна експертиза — це експертиза, яку проводить комісія, що складається з двох чи більше експертів однієї спеціалізації.

Комплексна експертиза — це експертиза, яка досліджує питання, що відносяться до різних сфер спеціальних знань, але об'єднані однією справою.

Контроль — це система спостереження перевірки відповідності процесу функціонування об'єкта управління прийнятим управлінським рішенням, встановлення результатів управлінського впливу на керований об'єкт за допомогою виявлення відхилень, допущених у ході виконання цих рішень.

Метод — це спосіб дослідження, що характеризується сукупністю прийомів і засобів, які визначають шлях наукового пізнання і встановлення істини.

Метод взаємного контролю — це зіставлення різних документів і облікових даних, у яких прямо чи побічно відбивається операція, що перевіряється. При цьому зіставляються можуть дані різних видів обліку — бухгалтерського, оперативного і статистичного.

Метод зустрічної перевірки — це зіставлення різних примірників того самого документа, примірники цих документів можуть бути отримані як від різних структурних підрозділів одного підприємства, так і від інших організацій, з якими підприємство має господарські зв'язки.

Метод участі в капіталі — метод обліку інвестицій, згідно з яким балансова вартість інвестицій відповідно збільшується або зменшується на суму збільшення або зменшення частки інвестора у власному капіталі об'єкта інвестування.

Метод судово-бухгалтерської експертизи — це сукупність методичних прийомів, способів, які застосовуються експертом-бухгалтером під час дослідження документів та інших матеріалів, наданих йому слідчим або судом.

Надзвичайна подія — подія або операція, яка чітко відрізняється від звичайної діяльності підприємства та не очікується, що вона повторюватиметься періодично або в кожному наступному звітному

Негрошові операції — операції, які не потребують використання грошових коштів та їх еквівалентів.

Недоброякісні документи — це документи, які не відповідають вимогам законодавства, неправильно оформлені, не відбивають дійсно зроблену господарську операцію або відображають її в перекрученому вигляді.

Необоротні активи — це сукупність майнових цінностей, які багаторазово беруть участь у процесі господарської діяльності підприємства.

Обвинувачуваний — особа, по відношенню до якої у встановленому порядку видана постанова про притягнення її як обвинувачуваної. Після передання суду обвинувачуваний називається підсудним.

Об'єкт основних засобів — закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього або окремих конструктивно відокремлених предметів, що призначений для виконання самостійних функцій, або ж відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів, що являють собою єдине ціле і спільно виконують певну роботу.

Об'єкти судово-бухгалтерської експертизи — вся документація, в якій із застосуванням грошових та натуральних вимірників відображається фінансово-господарська діяльність суб'єкта, тобто крім первинних документів до бухгалтерського обліку відносяться також бухгалтерські регістри, фінансова звітність, розпорядчі документи та інші документи, що регламентують діяльність суб'єкта.

Облікова оцінка — попередня оцінка, яка використовується підприємством з метою розподілу витрат і доходів між відповідними звітними періодами.

Облікова політика — сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

Оборотні активи — грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи

споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Обстеження — це метод фактичного контролю, який здійснюється на місці шляхом аналізу зведених документів, фінансової, статистичної звітності, особистого досвіду, експертної оцінки.

Однопредметна експертиза — це експертиза, що досліджує один вид діяльності.

Одноособова експертиза — це експертиза, яку проводить один експерт за конкретною справою.

Операційна діяльність — основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю.

Операційний цикл — проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності та отримання коштів від реалізації виробленої з цих запасів продукції.

Основна експертиза — експертиза, що повністю вирішує поставлені перед нею питання стосовно справи, що розслідується.

Основні засоби — матеріальні активи, якими підприємство володіє з метою використання їх в процесі виробництва або постачання товарів і послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Первинна експертиза — це основний вид експертизи, під час проведення якої об'єкт досліджується вперше, проведення її передбачає виконання всіх потрібних заходів для прийняття рішень щодо об'єкта експертизи.

Первісна вартість — історична (фактична) собівартість основних засобів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих) на дату придбання (створення) основних засобів.

Підозрюваний — 1) особа, затримана за підозрою у скоєнні злочину;

—2) особа, до якої вжито запобіжний захід до винесення постанови про притягнення її як обвинувачуваної.

Підроблені документи — це такі документи, у яких фальсифіковані їх реквізити, а також ті, у яких перекручено сам зміст господарської операції.

Планування проведення судово-бухгалтерської експертизи передбачає: розподіл обов'язків серед експертів таким чином, щоб вони відповідали їхній кваліфікації та досвіду для досягнення необхідних результатів.

Повідомлення про неможливість дати висновок складається у випадках, коли поставлені перед експертом питання виходять за межі його компетенції або якщо надані експерту матеріали є недостатніми для дачі висновку. В повідомленні наводиться обґрунтування неможливості надати висновок.

Повторна експертиза — це експертиза, що призначається в разі порушення встановлених вимог і правил під час проведення первинної експертизи на вимогу замовника за наявності його обґрунтованих претензій до висновку первинної експертизи.

Позов — звернення до суду (господарського суду) щодо захисту порушеного або суперечного права, яке охороняється законом. Основою позову є факти, з яких позивач (особа, яка звернулася до суду) виводить свої вимоги до відповідача (особі, яка притягнена до відповідальності згідно з позовом). Позов пред'являється у письмовій формі у вигляді заяви з конкретизацією його основи і доказів, предмета і суми позову, переліку документів, які додаються до позову.

Позовна заява — письмова вимога до відповідача, тобто до особи або групи осіб (фізичні особи) або до установи, підприємства, організації (юридичні особи). Складається за встановленою формою і включає: точне найменування фізичної (юридичної) особи, яка висуває позовні вимоги, і особи, яка притягується до відповіді, адреса позивача і відповідача, ціна позову, викладених обставин, що лежать в основі позову.

Посадовий злочин — порушення посадовою особою обумовлених його службовим положенням обов'язків, що завдало суттєвої шкоди державним або суспільним інтересам або охоронюваними законом правами та інтересами окремих громадян.

Постанова — рішення органів дізнання, слідчого і прокурора, а також рішення, яке винесено суддею особисто.

Потерпілий — особа, якій злочином завдано моральної, фізичної або майнової шкоди.

Предмет судово-бухгалтерської експертизи — господарські операції, відображені в бухгалтерських документах і звітності, що стали об'єктом дослідження та судового розгляду, необхідних для вирішення питань експертом-бухгалтером, що виникають в судово-слідчій практиці.

Призначення судово-бухгалтерської експертизи в правоохоронній діяльності є процесуальною дією, яка має забезпечити додержання прав обвинувачуваного у встановленні істини.

Протокол — документ про зміст і результати слідчих і судових дій, який обов'язково складається під час їх проведення. Протоколами закріплюються зібрані у процесі попереднього розслідування і судового слідства фактичні дані, за допомогою яких органи дізнання, слідчий, прокурор і суд встановлюють наявність або відсутність складу злочину, винність особи, яка його скоїла, та всі інші обставини, які мають значення для правильного вирішення справи.

Процес судово-бухгалтерської експертизи являє собою системне дослідження господарських процесів, в яких виникли конфліктні ситуації в правовідносинах з метою встановлення доказів істини для правового регулювання їх.

Ревізія — це метод документального контролю фінансово - господарської діяльності підприємства за виконанням законодавства з фінансових питань, достовірністю обліку і звітності, спосіб документального

виявлення нестач, розтрат, привласнення коштів і матеріальних цінностей, попередження фінансових зловживань.

Ревізія, що проводиться з ініціативи органів дізнання та попереднього слідства — це спосіб збору доказів шляхом використання спеціальних знань з бухгалтерського обліку, контролю та аналізу господарської діяльності.

Розкрадання — незаконне навмисне поводження з корисливою метою з чужим майном у своє володіння або розпорядження їм у своїх інтересах або в інтересах інших осіб.

Судова експертиза — це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, що містять інформацію про обставини справи, яка знаходиться у провадженні органів дізнання, досудового слідства чи суду.

Судово - бухгалтерська експертиза — це дослідницький процес з метою збору доказів і пошуку істини в господарських правовідносинах для правильного їх вирішення правоохоронними органами.

Сумнівний борг — поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником.

Суттєва інформація — інформація, відсутність якої може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності. Суттєвість інформації визначається відповідними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та керівництвом підприємства.

Технологія судово-бухгалтерського експертного дослідження — це сукупність прийомів дослідження (організаційних, методичних, технічних), які систематизовані в певній послідовності та застосовуються на всіх трьох стадіях дослідження.

Ухвала — всі рішення, крім вироку, винесені судом першої інстанції у судових засіданнях.

Фактографічна інформація — сукупність даних економічного характеру про факти, що дійсно відбулися у виробничій фінансово - господарській діяльності підприємства і відображені у первинних документах бухгалтерського обліку, облікових регістрах бухгалтерського, оперативного і статистичного обліку, а також у звітності про діяльність підприємства.

Фінансова звітність — бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Фінансовий контроль — вид контролю, що включає підготовку фінансової звітності, розробку бюджетів для підрозділів і контроль за фінансовим станом підприємства (компанії) у цілому .

Халатність — невиконання або неналежне виконання посадовою особою своїх службових обов'язків унаслідок недбалого чи неякісного відношення до них, яке завдало суттєвої шкоди державним або суспільним інтересам або охоронюваним законом правам та інтересам громадян.

Юридична особа — організація, яка володіє відокремленим майном, може від свого імені придбавати майнові та немайнові права і нести обов'язки, бути позивачем і відповідачем у суді.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

Основна

1. Білуха М.Т. Судово-бухгалтерська експертиза : підруч./ М.Т. Білуха. – К.: Видавнича компанія «Воля», 2004. - 656 с.
2. Глібко В.М. Судова бухгалтерія: підруч./ В.М.Глібко, О.П. Бушан.- К.: Юрінком Інтер, 2004.- 224 с.
3. Дікань Л. В., Понікаров В. Д., Кожушко О. В. Судово-економічна експертиза : навч.- практич. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 221 с.
4. Коваль М.І. Внутрішньогосподарський контроль: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / М.І. Коваль, Л.В. Жанкевіч. – К.: ДП Видавничий дім «Персонал», 2014.- 288с.
5. Камлик М.І. Судова бухгалтерія/ М.І. Камлик. – К.: Атіка, 2003.- 303с.
6. Кучеренко Т. Є., Уланчук В. С., Бечко В. П. Судово-бухгалтерська експертиза : практикум для студентів освіт. рів. «магістр» спец. 071 «облік і оподаткування». Умань : ФОП «Масловатий», 2018. –116с.
7. Панченко І.А. Судово-бухгалтерська експертиза: поняття, предмет, об'єкт// Вісник Житомирського державного технологічного університету. - 2004.-№1(27).- С.157-167.
8. Рудницький В.С. Судово-бухгалтерська експертиза економічних правопорушень (опорний конспект): навч. посіб./ В.С. Рудницький, Р.Ф. Бруханський, П.Я. Хомин.- К.: Професіонал, 2004.- 304 с.
9. Судово-бухгалтерська експертиза: навч. посіб. / Л. В. Гуцаленко та ін. Київ: Центр учб. літ., 2021. 352 с.
10. Судово-економічна експертиза : навчальний посібник у схемах і таблицях / Л.В. Дікань, Д.В. Калінкін, О.В. Кожушко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 182 с.
11. Судово-бухгалтерська експертиза : навч.-практич. посіб. / В.П. Шило та ін. Київ : Кондор, 2015. 406 с.

12. Судово-бухгалтерська експертиза : пакет візуал. супроводження для студентів ден. та заоч. форм навчання напряму підготов. 6.030509 / Н. С. Акімова та ін. Харків : ХДУХТ, 2017. – 78 с.

Додаткова

1. Базась М.Ф. Теоретико-методологічні засади судово-бухгалтерської експертизи: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: МАУП, 2007. – 488 с.

2. Бугай Н.О. «Висновок експерта-економіста як вичерпне джерело доказів та його оцінка» / Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». – 2022. – No 12. – С. 123–128.

3. Бугай Н.О. «Судово-експертна діяльність в економічній сфері: теоретичний та практичний аспект» / Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». – 2020. – No 12. – Т. 2. – С. 42–47.

4. Бугай Н.О. «Економічна експертиза як інструмент доказів отриманих результатів»/ Економічний дискурс. – 2019. – No 3. – С. 15–23.

5. Бугай Н.О. «Судово-бухгалтерська експертиза як складова економічного контролю: сьогодення та майбутнє» / Соціально-економічні проблеми і держава. – 2014. – Вип. 2 (11). – С. 62-70.

6. Васильєва В.Г., Татаренко Н.М. «Особливості нормативно-правового забезпечення судово-бухгалтерської експертизи та проблеми її організації // Економічний простір. – 2011. – No 53. – с. 67-75 .

7. Гуріна, Д. Експертна профілактика у судово-бухгалтерських дослідженнях // Підприємництво, господарство і право. – 2009. - No 7. - С. 149-151.

8. Гуцаленко Л.В. Державний фінансовий контроль : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл] / Л.В. Гуцаленко, В.А. Дерій, М.М. Коцупатрий. – К.: ЦУЛ, 2009. – 424 с.

9. Дікань Л.В. Контроль і ревізія. Навчальний посібник. / Л.В. Дікань, Н.Ф. Чечетова, Н.В. Синюгіна. – Х.: ВД «ИНЖЕК», 2009. – 256 с.

10. Дікань Л.В. Фінансово-господарський контроль: навч. посіб. / Л.В. Дікань. – К.: Знання, 2010. – 395 с.
11. Духновська Л.М. Судово-бухгалтерська експертиза: навч. посіб. / Л.М. Духновська; Нац.ун-т харч. технологій. – К.: ДПШАЙ, 2011. – 177 с.
12. Живко З.Б. Судова бухгалтерія: навч. посіб. / З.Б. Живко, Л.А. Беляєва, Л.Л. Осипчук, О.В. Ферітовський, В.А. Фурса, О.Й. Хомин: Львів. ДУВС. – Л., 2010. – 468 с.
13. Ковальова О.В. Судово-бухгалтерська експертиза: навч. посіб. / О.В. Ковальова, О.В. Бардаков. М-во аграр. політики та продовольства України, Харьк. нац. аграр. ун-т ім.В.В. Докучаєва. – Х., 2012. – 221 с.
14. Мумінова-Савіна Г. Г. Судово-бухгалтерська експертиза : навч.-метод. посіб. Для самот. вивч. дисципліни. Київ : КНЕУ, 2004. 268 с.
15. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: Підручник. –6-те вид. допов. і перероб. – К.: Алерта, 2013. – 982 с.
16. Шарманська В.М., Шарманська С.О., Головка І.В. Судова бухгалтерія: навч. посібник. –К.: Центр учбової літератури, 2008. – 454 с.
17. Швець В.Є. Основи бухгалтерського обліку та судово-бухгалтерської експертизи: Підручник. – К.: Каравела, 2008. – 240 с.
18. Шелехов А.О. Судова бухгалтерія: навч. посіб. / А.О. Шелехов, В.А. Некрасов, Л.І. Аркуша, Р.В. Мукоїда; Одес. держ. ун-т внутр. справ, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». – Вид. 2-ге, доповн. і переробл. – О.: Юрид. л-ра, 2011. – 584 с.

Інформаційні ресурси

1. Конституція України: закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (із змінами) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:// <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page>

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV зі змін та доп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.-ua/laws/show/436-15>.
4. Господарський-процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII зі змін та доп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III зі змін та доп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
6. Кримінально-процесуальний кодекс України. Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI зі змін та доп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
7. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI зі змін та доп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
8. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI зі змін та доп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
9. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21 грудня 2017 року № 2258-VIII// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>.
10. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
11. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
12. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон

України від 03.10.2017 №2147-VIII // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>.

13. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII//[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

14. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001№2664-III // [Електронний ресурс].– Режим доступу: // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.

15. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006№ 3480-IV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.

16. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73, зі змін. та доп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:// <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

17. Консолідована фінансова звітність: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 № 628// [Електронний ресурс]. – Режим доступу:// <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13>.

18. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6-19, 21-34 зі змін. та доп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // http://www.balance.ua/ua./sai/sprav_info/psbu/.

19. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 124 «Доходи», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24.12.2010 № 1629 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0089-11>.

20. Національні нормативи аудиту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uazakon.com/big/text259/pg7.htm>.

21. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (стандарти) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://na.theiia.org/standards-guidance/Public%20Documents-/IPPF%202013%20Ukrainian.pdf>.

22. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.apu.com.ua/attachments/article/290/Audit_2015_1_all.pdf.

23. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затверджена Постановою НБУ від 21.01.2014 № 22 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04.21>.

24. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999№291 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

25. План рахунків бухгалтерського обліку активів капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємців та організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 № 291// [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

26. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства Юстиції України від 08.10.98 № 53/5 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

27. Про затвердження Порядку проведення контролюючими органами зустрічних звірок: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2010 № 1232// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1232-2010>.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійної роботи з дисципліни
«СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКА ЕКСПЕРТИЗА»
(для студентів спеціальності «Облік і оподаткування»)

Укладач:
М.А.МЕЛЬНІК

Оригінал-макет *М.А. Мельнік*

Підписано до друку
Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір типогр. Гарнітура Times.
Друк офсетний. Умов. друк. арк. ____. Обл.-вид. арк. ____.
Тираж ____ екз. Вид. № ____. Замов. № ____ . Ціна договірна.

**Видавництво Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля**

Свідоцтво про реєстрацію: серія ДК № 1620 від 18.12.03 р.
Адреса університета: вул. Іоанна Павла II, 17
м. Київ, 01042, Україна
e-mail: vidavnictvoSNU.ua@gmail.com.